

Vergeten pensioen: wel of niet naar de erfgenaam?

Recentelijk is er in de media veel aandacht geweest voor vergeten (niet opgevraagd) pensioen. Degene aan wie het ouderdomspensioen toekomt, is al overleden. Een situatie die in de praktijk weliswaar niet vaak, maar toch met enige regelmaat voorkomt. De vraag is dan: moet het pensioenfonds het niet opgevraagd pensioen wel of juist niet aan de erfgenamen uitbetalen? In deze bijdrage gaan we in op de juridische argumenten voor en tegen uitbetalen. We beperken ons daarbij tot het wel of niet vererven van niet opgevraagd pensioen. Aspecten die relevant zijn bij toekenning aan erfgenamen, zoals verjaringstermijn, successierechten en andere fiscale gevolgen, vallen buiten het bestek van deze bijdrage.

We zien dat pensioenfondsen verschillend beleid hanteren. Er zijn pensioenfondsen die niet opgevraagd pensioen uitbetalen aan de erfgenamen. En er zijn pensioenfondsen die dat niet doen. Er zijn ook pensioenfondsen die geen beleid hebben geformuleerd, maar afhankelijk van de individuele situatie bepalen of wel of niet tot uitbetaling wordt overgegaan.

■ ENKELE PUNTEN VOORAF

Voordat we ingaan op de juridische argumenten voor en tegen uitbetalen van niet opgevraagd pensioen gaan we eerst in op enkele zaken die meer inzicht geven in de achtergrond van het onderwerp en het onderwerp ook in perspectief plaatsen.

Ombudsmannen eensgezind

De Ombudsman Pensioenen heeft pensioenfondsen opgeroepen om niet opgevraagd pensioen aan de erfgenamen uit te keren. In een interview met Pensioen Pro in 2015 noemde hij het onbillijk dat weduwen kunnen fluiten naar het ouderdomspensioen dat hun man is vergeten aan te vragen, maar wel had moeten krijgen. Ook de ombudsman van omroep MAX is van oordeel dat erfgenamen aanspraak kunnen maken op niet opgevraagd pensioen en roept pensioenfondsen op om dit ook uit te betalen. Naar aanleiding van het standpunt van beide ombudsmannen heeft een aantal pensioenfondsen zijn beleid aangepast; zij betalen het niet opgevraagd pensioen alsnog uit aan erfgenamen.

Debbie Kwanten, Jan Maarten van Riemsdijk, Marieke Ockhuizen en Chi Man Chan

Mr. D. Kwanten CPL, mr. J.M. van Riemsdijk CPL, Mr. M. Ockhuizen CPL en mr. C.M. Chan CPL zijn werkzaam bij de respectievelijke uitvoeringsorganisaties APG, PGGM, MN en AZL, en hebben van daaruit zitting in het Platform Juristen Pensioenfondsen; ze schreven deze bijdrage op persoonlijke titel¹

Niet alleen juridische overwegingen

De maatschappelijke opvatting is aan verandering onderhevig: het wordt steeds lastiger uit te leggen waarom een pensioen waarvoor is betaald, niet tot uitkering zou kunnen komen. Hoe is dit nu juridisch geregeld? Over het niet opgevraagd pensioen woedt al jarenlang een discussie: hebben erfgenamen juridisch gezien nu wel of niet recht op het niet opgevraagd pensioen? In de literatuur worden hierover verschillende standpunten ingenomen.

Beperkte groep

Hoewel er de laatste tijd veel aandacht is voor niet opgevraagde pensioenen, hebben we het over een beperkte groep deelnemers. Verreweg de meeste deelnemers vragen hun pensioen aan. Pensioenfondsen zijn op grond van art. 43 PW – en daarvoor op grond van art. 17b, lid 2 PSW – verplicht om de pensioengerechtigde voor of bij pensioeningang te informeren over de pensioenuitkering. Art. 50, lid 2 PW verplicht pensioenfondsen sinds 2007 om, als het bij het fonds laatst bekende adres onjuist blijkt te zijn, de Basisregistratie Personen (BRP) te raadplegen. Pensioenfondsen moeten dus, om het aanvraagformulier voor pensioen toe te kunnen sturen, actief op zoek naar het juiste adres van de deelnemer. Het BRP is in 2014 uitgebreid met het Register Niet Ingezetenen (RNI). In dit register zijn de adresgegevens opgenomen van onder meer de mensen die in Nederland hebben gewoond en nu in het buitenland wonen. Het RNI bevat steeds meer en betere adresgegevens.

Pensioenfondsen beschikken dus in ieder geval van deelnemers die in Nederland wonen en bij de gemeente staan ingeschreven, over de actuele adresgegevens en soms ook van deelnemers die inmiddels in het buitenland wonen. De pensioenfondsen zorgen er vervolgens veelal actief voor dat deelnemers hun pensioen kunnen aanvragen.

Pensioenen die niet worden opgevraagd, zijn vaak pensioenen die in een ver verleden zijn opgebouwd en over het algemeen over een relatief korte periode.

Adresgegevens zijn vaak onbekend. Daarvan kan ook sprake zijn bij wat recenter opgebouwde pensioenen, bijvoorbeeld bij deelnemers die naar het buitenland zijn verhuisd, adreswijzigingen niet hebben doorgegeven en niet bekend zijn in RNI. Pensioenfondsen kunnen deze mensen dus geen aanvraagformulier toesturen.

Deelnemers die in de BRP zijn opgenomen, ontvangen zo'n half jaar voor hun pensioenleeftijd automatisch het aanvraagformulier van hun pensioenfonds. Pensioenfondsen sturen ook automatisch herinneringsberichten als ze het formulier niet retour ontvangen. Van het overgrote deel van de deelnemers komen de pensioenen gewoon tot uitbetaling. Maar van een kleine groep niet. Over de vraag of van de inmiddels overleden deelnemers uit die kleine groep het pensioen alsnog aan de erfgenamen moet worden uitbetaald, gaat deze bijdrage.

■ EENDUIDIG JURIDISCH KADER ONTBREEKT

Pensioenwet noch rechtspraak bevat een duidelijke rechtsregel op basis waarvan het niet opgevraagd pensioen aan erfgenamen zou moeten worden uitbetaald. Er zijn in de loop der tijd twee standpunten ingenomen:

1. *het niet opgevraagd pensioen komt niet toe aan de erfgenamen.* Pensioen is in deze opvatting een hoogstpersoonlijk recht en vererft niet. Bij overlijden van de rechthebbende valt de reservering vrij ten behoeve van het collectief, en komt daarmee ten goede aan alle deelnemers en pensioengerechtigden;
2. *het niet opgevraagd pensioen komt toe aan de erfgenamen.* Een ingegaan pensioen dat niet tot uitbetaling is gekomen, is een opeisbare vordering tot betaling van achterstallige pensioenuitkeringen. Deze vordering tot betaling valt bij overlijden van de rechthebbende in de nalatenschap en gaat onder algemene titel over naar de erfgenaam, net als alle andere vorderingen.

Pensioenwet noch rechtspraak bevat een duidelijke rechtsregel op basis waarvan het niet opgevraagd pensioen aan erfgenamen zou moeten worden uitbetaald

Beide standpunten zijn juridisch te onderbouwen. Dit betekent dat het uiteindelijk aan het pensioenfonds zelf is om zijn keuze te bepalen. Het is echter wel moeilijk uit te leggen dat een erfgenaam bij het ene fonds wel het niet opgevraagd pensioen krijgt uitgekeerd en bij het andere fonds niet.

■ PENSIOEN KOMT NIET TOE AAN DE ERFGENAMEN

Hieronder wordt ingegaan op de verschillende juridische argumenten die ervoor pleiten dat het niet opgevraagd pensioen niet toekomt aan de erfgenamen.

Uitdrukkelijke bestemming van pensioen is pensioen

Pensioen is een inkomensvoorziening bij ouderdom, ziekte of overlijden en is daarmee persoonsgebonden. Het pensioen is verknocht aan de rechthebbende. De aard en het karakter van het ouderdomspensioen verzetten zich daarom tegen betaling aan anderen dan de gerechtigde zelf. Het ouderdomspensioen is op grond hiervan niet bestemd voor erfgenamen. Dit volgt ook uit de memorie van toelichting bij de Pensioenwet. Daarin staat: 'Als de verzekerde voor de ingang van het ouderdomspensioen overlijdt en geen nabestaanden heeft, dan valt het voor hem gereserveerde geld vrij ten behoeve van de pensioenuitvoerder. Het komt niet toe aan erfgenamen.'²

Pensioen is persoonsgebonden

In de Asser-serie 'Bijzondere overeenkomsten, Pensioen' stelt Lutjens onder nr. 551 dat pensioenaanspraken en -rechten hoogstpersoonlijke bestemmingsgebonden vermogensrechten zijn.³ Mede vanwege dat hoogstpersoonlijke karakter heeft de Hoge Raad in het Boon/Van Loon-arrest geoordeeld dat de aanvullende pensioenaanspraken niet tegen de wil van de rechthebbende aan een ander kunnen worden toebedeeld (maar bij scheiding wel, in de vorm van een waardeberekening, bij de verdeling van de gemeenschap kunnen worden betrokken). Het bestemmingsgebonden karakter komt tot uitdrukking in het gegeven dat er maar één bestemming mogelijk is, namelijk die van een periodieke uitkering bij de pensioenrelevante life events ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Een andere bestemming is, afgezien van beperkte uitzonderingen, niet toegestaan, zoals ook volgt uit het afkoopverbod in combinatie met de definitie van afkoop.

Pensioenwet verbiedt pensioen aan een ander toe te kennen

De Pensioenwet verbiedt in art. 64 de rechthebbende zijn pensioen aan een ander toe te kennen, behalve in een aantal bij wet voorgeschreven situaties, zoals verevening. Hieruit kan worden geconcludeerd dat het pensioen een zuiver persoonlijk karakter heeft en

1 Het Platform Juristen Pensioenfondsen (PJP) is een landelijk platform van pensioenjuristen in dienst van pensioenfondsen en pensioenuitvoeringsorganisaties. Het houdt zich bezig met het zoeken naar oplossingen voor beleidsmatige en pensioenjuridische vraagstukken, onder meer ten behoeve van de Pensioenfederatie.

2 Kamerstukken II 2005/06, 30 413, nr. 3, p. 14.

3 E. Lutjens, Mr. C. Assers Handleiding tot de beoefening van het Nederlands Burgerlijk Recht, Bijzondere overeenkomsten, deel XI, Pensioen 2016, Deventer, Wolters Kluwer 2016, nr. 551.

afhankelijk is van het leven van de rechthebbende. Pensioenaanspraken kunnen dus niet overgaan op een ander; ze zijn nooit pensioenrechten geworden en vervallen daarom bij overlijden van de pensioengerechtigde aan het pensioenfonds.

Verjaring bij leven niet mogelijk

De Pensioenwet bepaalt verder in art. 59 dat een vordering tegen een pensioenuitvoerder tot het doen van een uitkering niet verjaart bij leven van de pensioengerechtigde. Ook uit dit wetsartikel kan de persoonsgebondenheid en de afhankelijkheid van het leven van de pensioengerechtigde worden afgeleid.

Geen aanvraag, geen recht

Pensioenreglementen bevatten veelal de bepaling dat het pensioen schriftelijk moet worden aangevraagd door de deelnemer. Deze verplichting staat ook wel bekend als de 'haalschuld'. Uit de opvatting dat pensioen persoonsgebonden is, vloeit de stelling voort dat het pensioen enkel door de pensioengerechtigde zelf kan worden aangevraagd. Het fonds beslist op de aanvraag. Bestaat er recht, dan kent het fonds het pensioen toe.

Is er een reglementaire verplichting om het pensioen schriftelijk aan te vragen, dan is het fonds zonder die aanvraag niet bevoegd om tot toekenning van het pensioen over te gaan. Los daarvan is het fonds daartoe ook niet in staat als het rekeningnummer onbekend is en als de deelnemer nog keuzes moet maken over bijvoorbeeld uitruil. Zolang de deelnemer het pensioen niet heeft aangevraagd, ontstaat er geen recht. Er is dan ook geen sprake van een vermogensrecht (het vorderingsrecht) dat na overlijden van de deelnemer in de nalatenschap valt.

In 2012 heeft de Hoge Raad de toekenning van de pensioenopbouw als afzonderlijke voorwaarde voor het ontstaan van pensioenaanspraken afgewezen.⁴ In de literatuur wordt deze uitspraak vervolgens ook gebruikt voor het ontstaan van het recht op de pensioenuitkering zonder aanvraag. Het pensioenreglement in kwestie kende evenwel geen bepaling waarin de toekenning door het fonds als voorwaarde werd gesteld voor het ontstaan van pensioenopbouw. Zoals gezegd kennen veel pensioenreglementen de schriftelijke aanvraag wel als voorwaarde voor het recht op pensioen. Bij overeenkomstige toepassing van genoemde uitspraak van de Hoge Raad is de aanvraag dan een bepaling in het pensioenreglement, die (mede)beslissend zou kunnen zijn voor het ontstaan van het recht op de pensioenuitkering.

Helemaal zeker is een dergelijke uitkomst niet. Een rechter zou een bepaling met een dusdanig verstrekende uitkomst als kennelijk onredelijk kunnen beschouwen. En hier wellicht ook de zorgplicht voor het fonds kunnen oprekken, zoals de Hoge Raad in 2013 heeft gedaan: een fonds moet vervolgacties instellen als een deelnemer niet reageert op een aanbod, gelet op persoonlijke en financiële belangen van de deelnemer.⁵ Bij pensioenen die in recentere jaren hadden kunnen ingaan, speelt dit risico niet zozeer. Als het adres bekend is, sturen pensioenfonds nu

bijvoorbeeld automatisch herinneringsberichten. Verdedigbaar is dan ook nog steeds dat bij een reglementaire verplichting om het pensioen schriftelijk aan te vragen, de aanvraag (en de toekenning) van pensioen wordt beschouwd als een constitutief vereiste voor het recht op pensioen. Geen aanvraag, geen recht. Dus ook geen recht dat door een erfgenaam kan worden opgevraagd.

Geen hardheid

De weg van toekenning op grond van de hardheidsclausule – een bepaling die ook vrijwel alle pensioenreglementen kennen – lijkt in deze opvatting afgesloten. De hardheidsclausule is immers bedoeld voor de situatie waarin toepassing van het pensioenreglement in de desbetreffende omstandigheden tot een onbedoelde, onredelijke uitkomst leidt en niet om een oplossing te bieden voor situaties die het reglement juist bedoelt te regelen. Voor structurele afwijking van het reglement ligt toepassing van de hardheidsclausule minder voor de hand.

■ PENSIOEN KOMT WEL TOE AAN DE ERFGENAMEN

Tegen de argumenten van het persoonsgebonden karakter en de haalschuld van het pensioen kunnen de volgende argumenten worden ingebracht.

Zorgplicht pensioenuitvoerder

Uit de wettelijke regels over redelijkheid en billijkheid vloeit voort dat het pensioenfonds een zorgplicht heeft om enige inspanning te leveren, zodat het pensioen kan worden aangevraagd. Hieruit zou kun-

Zolang de deelnemer het pensioen niet heeft aangevraagd, kan er geen sprake zijn van een vermogensrecht dat na zijn overlijden in de nalatenschap valt

nen worden afgeleid dat bij een aansluiting op de BRP het pensioenfonds het aanvraagformulier op eigen initiatief verzendt naar de rechthebbende.

Ondanks hoogstpersoonlijk karakter wel in nalatenschap

Hoewel Lutjens in de eerder aangehaalde Asser-serie 'Bijzondere overeenkomsten, Pensioen' het hoogstpersoonlijke karakter van pensioenrechten benadrukt, geeft hij ook aan: 'Het is niet met het hoogstpersoonlijke karakter van pensioenrechten onverenigbaar dat niet uitbetaalde termijnen van pensioen na het overlijden van de rechthebbende in diens nalatenschap vallen en erfgenamen op dat vermogensdeel aanspraak maken.' Er is dan immers geen sprake van beschikken over het pensioen in strijd met de Pensioenwet. Ter

bevestiging van dat standpunt verwijst hij naar Wentink in het Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken.⁶ Vergelijk ook het recht op loon op grond van een arbeidsovereenkomst. Nabetaling van loon van de overleden werknemer valt in de nalatenschap, ondanks het hoogstpersoonlijke karakter van de arbeidsovereenkomst. Zie de uitspraak van het Europese Hof van Justitie in 2014 over de financiële vergoeding van niet opgenomen vakantiedagen: de vergoeding valt in de nalatenschap van de overleden werknemer, dus de weduwe kan aanspraak maken op die vergoeding.⁷

Toekenning recht kan niet aan een ander, betaling wel

Zie het genoemde Boon/Van Loon-arrest: pensioen is een vermogensrecht en valt daarom in de gemeenschap van goederen. De persoonlijke aard van pensioen verzet zich echter tegen toekenning aan een ander. Daarom moet bij scheiding de waarde van het pensioen worden meegenomen bij de verdeling van de gemeenschap. Zie ook de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding, waarin is geregeld dat de ex-partner recht heeft op een deel van de uitbetaling van het pensioen na pensionering. Toekenning van het recht aan een ander kan dus niet, maar betaling van een ingegaan pensioen wel. De vordering op niet uitbetaalde pensioenuitkeringen gaat dan ook in deze situatie bij overlijden over naar de erfgenaam.

Verjaringsartikel beoogt alleen bescherming van de deelnemer

Het verjaringsartikel dat bij de totstandkoming van de Pensioenwet via een amendement is ingevoegd, beoogt alleen om de pensioengerechtigde te beschermen tegen verjaring van zijn vordering.⁸ Het artikel beoogt niet om daarmee direct ook erfgenamen uit te sluiten van het recht op niet opgevraagd pensioen.

Geen aanvraag, dan toch recht

Sinds de aansluiting op de BRP sturen pensioenfondsen veelal uit eigen initiatief het aanvraagformulier toe naar de rechthebbende. Hieruit wordt in de literatuur afgeleid dat het aanvragen van pensioen slechts een formaliteit is. Het is alleen bedoeld om het al ontstane recht geldend te maken, gegevens als het rekeningnummer te verkrijgen en de rechthebbende bepaalde keuzes te laten maken, zoals omzetting van ouderdomspensioen in partnerpensioen.⁹ Ook zonder dat de deelnemer zijn pensioen formeel heeft aangevraagd, is er een vorderingsrecht ontstaan dat na zijn overlijden in de nalatenschap valt.

Zoals gezegd heeft de Hoge Raad zich in 2012 uitgelaten over de toekenning van pensioenopbouw als afzonderlijke voorwaarde voor het ontstaan van pensioenaanspraken. De Hoge Raad ziet deze handeling als niet meer dan de bevestiging van het feit dat bepaalde aanspraken zijn opgebouwd en dat het ontstaan ervan rechtstreeks uit de bepalingen van het pensioenreglement voortvloeit. Het desbetreffende pensioenreglement kende de toekenningshandeling weliswaar niet als voorwaarde, maar verdedigbaar is dat ook een reglementaire verplichting om het pensioen

schriftelijk aan te vragen niet als constitutief vereiste wordt beschouwd. Zie ook de in deze bijdrage vaker aangehaalde Wentink en de uitspraak van het Europese Hof van Justitie over de financiële vergoeding van niet opgenomen vakantiedagen: het recht op die financiële vergoeding mag niet afhankelijk worden gesteld van een daaraan voorafgaande aanvraag (hoe-

Toekenning van het recht aan een ander kan niet, maar betaling van een ingegaan pensioen wel

wel Richtlijn 2003/88 voor dit oordeel wel bepalend was). Hoe dan ook, ook zonder aanvraag is er recht. Dus ook een recht dat door een erfgenaam – in de zin van het erfrecht – kan worden opgevraagd.

Overigens heeft de Ombudsman Pensioenen zich duidelijk uitgesproken in zaken waarbij pensioenfondsen zich beriepen op te late aanvragen voor premievrije voortzetting wegens arbeidsongeschiktheid: een dergelijk beroep is onredelijk, zeker gelet op de gegevensaanlevering door het UWV.¹⁰

■ ANDERE OVERWEGINGEN DAN JURIDISCHE

Het voorgaande maakt duidelijk dat beide standpunten juridisch goed te onderbouwen zijn. De keuze van een pensioenfonds om het pensioen wel of niet uit te betalen aan nabestaanden, kan dan ook niet zozeer ingegeven zijn door juridische overwegingen. Maar welke overwegingen zijn dat dan wel?

Financiële overwegingen

Voor de niet opgevraagde pensioenen is indertijd premie betaald door deelnemer en werkgever. Dus extra kosten voor de pensioenfondsen zijn er niet. Wel hebben pensioenfondsen beleid over de reservering van (nog) niet opgevraagd pensioen. Ze moeten immers bepalen hoelang ze pensioenen die al wel hadden kunnen ingaan, maar niet worden uitbetaald, meenemen in de voorziening pensioenverplichtingen (VPV). Ook qua voorziening zien we dat pensioenfondsen verschillend beleid hanteren. Zo zijn er pensioenfondsen die een voorziening aanhouden tot een maximumleeftijd, bijvoorbeeld 75 jaar. Veronderstelling is dan dat daarna het pensioen niet alsnog wordt aangevraagd of de kans daartoe erg klein wordt geschat, en dat er daarom geen voorziening meer voor hoeft te worden aangehouden. Er zijn ook pensioenfondsen die een leef-

4 HR 3 februari 2012, PJ 2012, 39.

5 HR 8 februari 2013, PJ 2013, 60.

6 A. Wentink, Waarom het bij leven niet opgevraagd pensioen overgaat op de erfgenamen, TPV 2013/8.

7 HvJ EG 12 juni 2014, nr. C-118/13.

8 Kamerstukken II 2005/06, 30 413, nr. 40.

9 A. Wentink, Waarom het bij leven niet opgevraagd pensioen overgaat op de erfgenamen, Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken 2013, p. 8.

10 Jaarverslag 2015 Ombudsman Pensioenen, p. 5.

tijdsstaffel aanhouden: hoe ouder de deelnemer, des te minder er wordt gereserveerd. Maar er zijn ook pensioenfondsen die tot in het oneindige de niet opgevraagde pensioenen in de boekhouding houden. Hierbij gaat het overigens niet, of niet alleen, om de niet opgevraagde pensioenen van overleden deelnemers, maar (ook) om die van nog in leven zijnde deelnemers of deelnemers van wie het overlijden onbekend is.

De omvang van de voorziening kan worden bepaald door het fondsbeleid rond niet opgevraagde pensioenen. Maar dat hoeft niet. Een fonds dat als beleid heeft dat vergeten pensioenen worden uitbetaald aan de erfgenamen, kan incalculeren dat de kans daarop klein is en dus om die reden minder dan het volledige bedrag reserveren. Hoe dan ook, een toename van het aantal alsnog opgevraagde pensioenen van al dan niet overleden deelnemers kan door de wijze van reserveren financiële gevolgen hebben voor een fonds. Al zullen die in dekkingsgraadtermen zeer beperkt zijn; verreweg de meeste pensioenen komen natuurlijk wel tot uitbetaling.

Het kan daarbij voor pensioenfondsen die langjarig het niet opgevraagde pensioen in de administratie blijven reserveren, praktisch zijn om juist wel op enig moment uit te keren aan erfgenamen. Daarmee voorkomt het pensioenfonds verdere nodeloze belasting van de administratie.

Overwegingen in het kader van evenwichtige belangenafweging

Bij overlijden van de deelnemer valt het niet opgevraagde pensioen uit de VPV vrij in het eigen vermogen van het fonds, in het collectief. Het pensioen komt dan ten goede aan alle andere deelnemers en pensioengerechtigden. Het niet opgevraagde pensioen uitbetalen aan degene voor wie dat pensioen helemaal niet was bedoeld, zou dan juist ten nadele zijn van alle andere deelnemers en pensioengerechtigden. Dit standpunt bepleitte Lijtjens in Pensioen Pro van maart 2017, in reactie op het standpunt van Ombudsman Max (zie hierna). Aangezien de financiële gevolgen van uitbetaling in dekkingsgraadtermen verwaarloosbaar zijn, is het eventuele nadeel voor de deelnemers en pensioengerechtigden dat eveneens.

Reputatieoverwegingen

Een veel belangrijker afweging bij het besluit om niet opgevraagde pensioenen wel of niet aan erfgenamen uit te betalen, is de reputatieschade die een weigering daartoe met zich mee kan brengen voor het fonds. In deze tijd, waarin de kans op korten van pensioenen veel reëler is dan vroeger en pensioenfondsen ook daadwerkelijk hebben gekort, en waarin de meeste pensioenfondsen al jaren niet meer (kunnen) indexeren, kan het niet uitbetalen van pensioen sterk indruisen tegen het rechtsgevoel van deelnemers. Voor dat pensioen is immers de premie betaald; de deelnemer is slechts vergeten het pensioen aan te vragen. Het verhaal gaat dan rond dat het pensioenfonds de premie én het pensioen in zijn zak steekt. Dat zal het vertrouwen in het fonds en in de pensioensector geen goed doen. Uit mediaberichten blijkt dat na tussenkomst

van Ombudsman Max een aantal pensioenfondsen uit coulance is overgegaan tot betaling aan de erfgenaam.

CONCLUSIE

In deze bijdrage hebben we laten zien dat er zowel juridische argumenten tegen als vóór uitbetaling aan erfgenamen aan te dragen zijn. In juridische zin lijkt het erop dat het hoogstpersoonlijke karakter van pensioen niet in de weg hoeft te staan aan uitbetaling aan erfgenamen. Dat lijkt ook zo voor wat betreft de reglementaire verplichting voor de deelnemer om het pensioen aan te vragen, gelet op de hier aangehaalde rechtspraak. De ontwikkelingen zouden er naar ons oordeel toe kunnen strekken dat het niet opgevraagde

In deze tijd kan het niet uitbetalen van pensioen sterk indruisen tegen het rechtvaardigheidsgevoel van deelnemers en het pensioenfonds reputatieschade bezorgen

de pensioen wordt uitbetaald aan de erfgenamen. Pensioenfondsen kunnen hun beleid baseren op een afweging van de juridische argumenten voor en tegen. Maar juridische zekerheid is er op dit moment niet. Brengt een juridische redenering een pensioenfonds tot het besluit dat de erfgenaam formeel-juridisch een vorderingsrecht heeft, dan bepaalt het erfrecht wie voor het niet opgevraagde pensioen in aanmerking komen. De kring van erfgenamen in de zin van het erfrecht kan breder zijn dan de voor het pensioenfonds bekende partner en eventuele kinderen. Brengt een juridische redenering een pensioenfonds tot het besluit om het pensioen op formeel-juridische gronden niet uit te betalen, dan zal het moeite hebben het maatschappelijke gelijk aan zijn zijde te krijgen. De financiële gevolgen van de uitbetaling zijn in dekkingsgraadtermen verwaarloosbaar. Bovendien wegen ze niet op tegen de imagoschade van een weigering tot uitbetalen.

Een pensioenfonds zou goed als uitgangspunt kunnen hanteren dat, nu niet onomstotelijk vaststaat dat er voor erfgenamen juridisch recht bestaat op niet opgevraagd pensioen, de beleidsvrijheid die het fonds dan toekomt, het mogelijk maakt een niet opgevraagd pensioen op basis van coulance toe te kennen. In dat geval vinden wij het passend om de kring van erfgenamen die aanspraak kunnen maken op een niet opgevraagd pensioen, af te bakenen en te beperken tot de kring van partners en wellicht kinderen. Tot het moment waarop de rechter zich in een concrete casus over de vraag heeft uitgesproken, is het echter aan de pensioenfondsen om beleid vast te stellen, wellicht op basis van de overwegingen in deze bijdrage. ●